

Pilkut paikoilleen!

Pilkutuksen pikaopas

Osaatko pilkkusäännöt?

- Milloin päälauseiden väliin tulee pilkku? Entä sivulauseiden? Jos mietit näitä asioita kirjoittaessasi, tästä esityksestä on hyötyä sinulle.
- Esitys on yleistajuinen, mutta saat siitä eniten irti, jos tunnet jonkin verran kielioppia (esim. tunnistat tärkeimmät lauseenjäsenet subjektin ja predikaatin).

Pilkut paikoilleen – nyt!

Virke koostuu lauseista

- Lauseita on kahdenlaisia: päälauseita ja sivulauseita.
- Virkkeessä on aina vähintään yksi päälause. Lisäksi siinä voi olla muita päälauseita tai sivulauseita.
- Virkkeessä on yhtä monta lausetta kuin siinä on predikaatteja. Etsi predikaatit, niin löydät lauseet.

Lauseiden suhde toisiinsa vaikuttaa pilkutukseen

- Lauseet voivat olla toisiinsa nähden samantasoisia tai eritasoisia.
- Eritasoiset lauseet erotetaan toisistaan pilkulla aina, samantasoiset vain tietyissä tapauksissa.

Lauseiden suhteita voidaan havainnollistaa visuaalisesti

Ethän unohda, että Virtaset ovat tulossa kylään?

Ylempitasoinen lause
esitetään rivillä ylempänä.

Alempitasoinen lause
esitetään rivillä alempana.

Huom. Päälause on aina ylempitasoinen kuin sivulause,
vaikka se tulisi sivulauseen jäljessä.

Pilkku luo merkityseroja – kuka on seuraavien virkkeiden onnistuja?

- **Pilkku:** viimeinen lause on päälause – onnistujana Matti.

Matti lepytteli asiakasta, joka penäsi tiskillä oikeuksiaan, ja onnistuikin siinä.

- **Ei pilkkua:** viimeinen lause on sivulause – onnistujana asiakas.

Matti lepytteli asiakasta, joka penäsi tiskillä oikeuksiaan ja onnistuikin siinä.

Pilkutuksen pääsääntö: virkkeen lauseet erotetaan toisistaan pilkulla

- Muista, että päälauseen keskellä oleva sivulause erotetaan molemmin puolin pilkuilla!

Erilaisia virkkeitä:

Minna imuroi, ja Janne luuttusi lattiat.

Kun kepponen paljastui, opettaja suuttui ja rankaisi koko luokkaa.

Voisitko kertoa Villelle, että tulen vasta viiden aikaan?

Se, että on nuori, ei tarkoita, etteivät yhteiset asiat kiinnostaisi.

Pääsääntöön on pari poikkeusta

- **Pilkulla ei eroteta**

1. kahta päälausetta,
jos niitä yhdistää rinnastuskonjunktio
ja niillä on yhteinen lauseen osa
2. kahta samanlaista sivulausetta,
jos niitä yhdistää rinnastuskonjunktio
3. aivan lyhyitä lauseita.

Pääsääntö: virkkeen lauseet erotetaan toisistaan pilkulla

Poikkeus 1:
Päälauseiden väliin ei tule pilkkua,
jos niiden välissä on rinnastuskonjunktio
ja niillä on yhteinen lauseen osa

Mikä on päälause?

- Jokainen virke tarvitsee päälauseen.
- Päälauseen tunnistaa siitä, että se voi muodostaa virkkeen yksinkin.

Myöhästyin illan viimeisestä bussista.

Ottakaa muistiinpanovälineet mukaan!

Kuka keksi radion?

Mitä ovat rinnastuskonjunktiot?

- Lauseita voi rinnastaa eli **yhdistää rinnastuskonjunktioilla**:
  - ja
  - sekä
  - sekä – että
  - -kä
  - eli
  - tai
  - vai
  - joko – tai
  - mutta
  - vaan

Mitä tarkoittaa yhteinen lauseen osa?

- Yhteinen lauseen osa voi olla esimerkiksi
  - subjekti tai objekti
  - ajan, paikan tai tavan ilmaus
  - sivulause.
- Yhteinen osa liittyy **ajatuksellisesti** molempiin lauseisiin, mutta jälkimmäisessä sitä **ei** enää konkreettisesti **toisteta**.

Esimerkkejä yhteisistä lauseen osista:

Yhteinen subjekti:

Kissa peseytyi ja käpertyi nukkumaan.

Yhteinen ajanmäärite:

Maaliskuussa Virtaset myivät asuntonsa ja saimme uudet naapurit.

Yhteinen sivulause:

Kun herätyskello soi, Sanna nousi heti mutta Matti vain käänsi kylkeään.

Huomaa!

- Yhteiseksi lauseen osaksi EI kelpaa esimerkiksi samaa tarkoittava subjekti, joka on toistettu tai joka on korvattu pronomiinilla jälkimmäisessä lauseessa.

Bussi lähtee Keskustorilta, ja **se** kulkee Lukonmäen kautta Hervantaan.

Rinnastettuja päälauseita, joilla on yhteinen lauseen osa, ei siis pilkuteta

Bussi lähtee Keskustorilta ja kulkee Lukonmäen kautta Hervantaan.

Luonnon helmassa hermo lepää ja mieli virkistyy.

Jouluna ei lasketa kaloreita eikä niuhoteta turhista.

Vieraile verkkosivuillamme tai soita palvelunumeroon, jos tarvitset lisätietoja.

Pääsääntö: virkkeen lauseet erotetaan toisistaan pilkulla

**Poikkeus 2:
Samanlaisten sivulauseiden väliin
ei tule pilkkua, jos niiden
välissä on rinnastuskonjunktio**

Mikä on sivulause?

- Sivulause ei pärjää yksin, vaan se tarvitsee aina parikseen päälauseen. Se on alemmpitasoinen päälauseeseen nähden.
- Sivulauseen tunnistaa siitä, että se alkaa
  - alistuskonjunktiolla
  - relatiivipronominilla
  - kysymyssanalla.

Sivulauseen aloittaa jokin näistä

- Relatiivipronomini

- joka + taiv.muodot
- mikä + taiv.muodot
- jollainen
- millainen
- jolloin
- milloin
- jonne
- minne

- Alistuskonjunktio

- että
- jotta
- koska
- kun
- jos
- vaikka
- kuin
- kunnes
- ellei
- jollei

- Kysymyssana

- kuka + taiv.muodot
- mikä + taiv.muodot
- kumpi, kumpainen
- minkälainen, millainen
- missä, mihin, milloin jne.
- sana, jonka lopussa on -ko, -kö (esim. onko)

Sivulause on aina alempitasonen kuin päälause

Lähdin heti, kun pääsin.

Satutko tietämään, missä on lähin bussipysäkki?

Vaikka juoksisin, myöhästyisin kuitenkin.

En huomannut katsoa, moneltako seuraava bussi tulee.

Kun sivulauseita on useita, ne ovat joko samantasoisia tai eritasoisia

- Keskenään samantasoisia eli **rinnasteisia** sivulauseita ei eroteta toisistaan pilkulla.

Menen syömään,
kun tuuraaja saapuu ja päästää minut tauolle.

- Eritasoiset sivulauseet erotetaan toisistaan pilkulla.

Menen syömään,
kun tuuraaja saapuu,
jos hän nyt yleensä saapuu.

Milloin sivulauseet ovat rinnasteisia?

- Sivulauseet ovat rinnasteisia, kun niitä yhdistää jokin **rinnastuskonjunktio**:
  - ja
  - sekä
  - sekä – että
  - -kä
  - eli
  - tai
  - vai
  - joko – tai
  - mutta
  - vaan

Vain samanlaisia sivulauseita voi rinnastaa

- Sivulauseiden täytyy alkaa samanlaisella sanalla, jotta ne voisi rinnastaa.
- Kun kaksi sivulausetta alkaa samalla sanalla, se jätetään jälkimmäisestä usein pois, mutta se voitaisiin kuitenkin aina lisätä sinne.

Tulkaa silloin, kun ehditte tai (kun) parhaiten pääsette kulkemaan.

Rinnasteisia sivulauseita ei siis pilkuteta

Tuo on se tyttö, joka kolaroi pyörällä ja (joka) loukkasi jalkansa.

Ohjelma ilmoitti, että virus on poistettu ja (että) kone toimii normaalisti.

Näittekö, kuka tämän teki ja minne hän meni?

Pääsääntö: virkkeen lauseet erotetaan toisistaan pilkulla

Poikkeus 3: Aivan lyhyitä lauseita ei eroteta toisistaan pilkulla

Jos lauseet ovat hyvin lyhyitä, pilkun voi jättää pois

- Tätä sovelletaan harkiten lyhyisiin virkkeisiin, jonka lauseet ovat parin kolmen sanan mittaisia.
- Pilkun käyttäminen näissäkään ei kuitenkaan ole virhe.

Sataa ja tuulee.

Toivon(,) että tulet ajoissa.

Tuletko tänne(,) vai tulenko minä sinne?

Pilkkusääntöjen tiivistelmä

Pääsääntö: virkkeen eri lauseet erotetaan pilkulla toisistaan.

Muista erottaa päälauseeseen upotettu sivulause molemmin puolin pilkuilla.

Poikkeus 1:

- Päälauseiden väliin ei tule pilkkua, jos niiden välissä on rinnastuskonjunktio ja niillä on yhteinen lauseen osa.

Poikkeus 2:

- Samanlaisten sivulauseiden väliin ei tule pilkkua, jos niiden välissä on rinnastuskonjunktio.
- Erityistä yhteistä lauseen osaa ei siis tarvita.

Poikkeus 3:

- Aivan lyhyistä virkkeistä voi jättää pilkun pois harkinnan mukaan.

Muuta huomioitavaa

Pilkku ja kuin-sana

- Kuin-sana kaipaa pilkkua vain harvoin.
- Pilkkua **ei käytetä** etenkin, **jos kyse on vertailusta**
– oli lause sitten kokonainen tai ei.

Sain työn valmiiksi aiemmin kuin uskalsin toivoakaan.

Tuo auto näyttää siltä kuin se olisi hajoamassa siihen paikkaan.

Lauseenvastike ei ole sama kuin lause

- Lauseenvastikkeissa ei ole predikaattia, joten se ei ole lauseen veroinen eikä sitä yleensä eroteta pilkulla.

Suljettuaan oven hän huomasi avaimen jääneen sisälle.

Muista säätää veroprosentti kohdalleen säästyäksesi mätkyiltä.

Käsisuihkua käytettyäsi laitathan hanan kiinni, jottei lattia lainehdi.

Vanhojen sääntöjen väljennyksiä

- Ennen katsottiin, että 1. ja 2. persoonassa (minä, sinä, me, he) sekä passiivissa oleviin predikaatteihin sisältyi yhteinen lauseen osa.
  - Nykyään pilkkua voi käyttää näissäkin tapauksissa, mutta ei edelleenkään ole pakko.

Suljin oven takanani(,) ja huomasin saman tien avaimen jääneen sisälle.

Tuotetta kuvattiin helpoksi asentaa(,) ja se arvioitiin myös vedenpitäväksi.

Vanhojen sääntöjen väljennyksiä

- Ennen mutta- ja vaan-sanojen eteen tuli aina pilkku.
  - Nykyään niihin pätevät samat säännöt kuin muihinkin rinnastuskonjunktioihin.
  - Vanhaakin tapaa voi silti edelleen käyttää.

Herätyskellon soidessa Sanna nousi heti(,) mutta Matti vain käänsi kylkeään.

Matkanteko ei silti nopeutunut(,) vaan päinvastoin entisestäänkin hidastui.

Lisätietoja lähteistä

- Kielitoimiston oikeinkirjoitusopas 2009. 7. painos. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 147. Helsinki.
- Iisa, K., Oittinen, H. ja Piehl, A. 2006: Kielenhuollon käsikirja. 6. painos. Yrityskirjat, Helsinki.

**Kiitos mielenkiinnostasi
ja onnea pilkutukseen!**

Copyright © 2011 Translatum Oy